

HKScan Betesblogg augusti-september 2021

Denna gången handlar betesbloggen om planering av höstbete och lammens tillväxt på bete med eller utan kraftfodertillskott.

Betets tillväxtpotential i höst

Efter alla regn i mitten av augusti har det nu blivit en stabilisering av vädret med dagstemperaturer kring 15-20 grader. Dessa dagstemperaturer ihop med att de flesta har fått tillräckliga regnmängder ger utmärkta förutsättningar för optimal tillväxt på betet för både gräs och baljväxter. Håller sig dagstemperaturen närmare 15 än 20 grader blir också beteskvaliteten mycket hög även på gräsen. Det stora problemet så här mot slutet av sommaren kan dock vara att näringen är slut i marken. Speciellt i år då den goda tillväxten under större delen av betessäsongen har tömt markens näringsförråd.

Som det ser ut nu med vädret finns det stora möjligheter att på åkermarksbeten producera 2 000-2 200 kg/ts bete per hektar på de 70-80 dagar som är kvar av betessäsongen. Men då krävs det gödsling med 50-60 kg kväve/hektar på gräsvallar eller 50-60 kg kalium/hektar på baljväxtrika vallar. Ökade plastpriser och dieselkostnader för ensilaget talar också för att det är god ekonomi att få ut så mycket av höstbetet som möjligt i år. De lägre dagstemperaturerna från slutet av september gynnar beteskvaliteten under hösten. Betet förväxer aldrig och bete som växer vid dagstemperaturer under 12 grader håller ständigt kraftfoderkvalitet. Det späda höstbetet är ett dåligt foder till mjölkkor men ett fantastiskt foder till tackor och lamm. Proteinhalten är hög och fiberhalten är låg. Den höga vattenhalten i betet gör också att fårens vattenförsörjning är enklare att ordna.

Lammtillväxt på bete utan kraftfodertillskott

Hur skall man då tänka kring lammens tillväxtpotential på enbart bete? Det man vet är att lamm på bra eftersommarbete dvs. foderraps, baljväxtrika vallar, cikoria etc. kan växa 280-300 gram per dag på enbart bete. Lamm på blandvallar med cirka 30-40 % baljväxter växer cirka 220-240 gram/dag, och lamm på gräsdominerade vallar växer cirka 180 gram/dag. Det här motsvarar ett dagligt betesintag i kg ts på cirka 1,8 kg, 1,4 kg och 1,1 kg för de tre grupperna respektive. Tillväxterna ovan förutsätter också att lammen kan få i sig de här mängderna per dag, vilket innebär en rätt intensiv betesdrift. Blir dagstemperaturerna lägre förbättras gräsens fodervärde och vid dagstemperaturer under 12-13 grader är skillnaden i lammtillväxt på baljväxter och gräs praktiskt taget borta.

Lammtillväxt på bete med kraftfodertillskott på 5 hg per dag

Ger man då lammen på betena ovan ett kraftfodertillskott på 5 hg/dag så förändras tillväxten på så sätt att lammen oavsett vilken gröda de går på växer 300 g/dag. Orsaken till det här är att lammens tillväxtpotential på olika beten nästan helt beror på foderintaget. De växer ex. 60-80 % bättre på raps än på gräsrika vallar för att foderintaget är 60-80 % större. Med kraftfodertillskott blir lammens tillväxt inte heller lika beroende av betesmängd. Detta eftersom en tredjedel av foderintaget nu kommer från kraftfodret. Lammen med 5 hg kraftfodertillskott äter cirka 1,2-1,3 kg ts bete per dag plus sina 5 hg kraftfoder och växer cirka 300 g/dag. Det här blir naturligtvis ingen optimal betesproduktion om man har god tillgång på beten med raps, baljväxter, cikoria etc. Men för de flesta andra lammproducenter blir en kraftfodergiva på cirka 5 hg/dag till lammen en rätt optimal betesproduktion för såväl lammen, djurägaren och betet.

Det kostar visserligen med kraftfodret men samtidigt konsumerar de så mycket av betesvallen att totalkostnaden blir relativt låg. Betesutnyttjandet blir högt eftersom de ändå konsumerar nästan lika bete per dag som lamm utan tillskott. De växer bättre och kan slaktas i tid vilket sparar arbete och tid för fårägaren. Kraftfodertillskottet ger också ett extra tillskott av nödvändiga mineraler som selen, kobalt, jod, koppar. Den höga dagliga tillväxten och den extra proteintillförseln ger lammen en förbättrad förmåga att stå emot parasiter.

Lammtillväxt på bete med fri tillgång på kraftfoder

Vid fri tillgång på kraftfoder äter lamm på bra bete 0,8-0,9 kg kraftfoder per dag och nästan lika mycket bete. Det här blir en betydligt dyrare produktion än föregående alternativ. Fördelen är dock att de blir mindre beroende av tillräcklig betesmängd och beteskvalitet. Vid fri tillgång kan lammerna också själva lättare optimera sitt foderintag, även om det sker till en kostnad. Tekniskt sett är det också enklare med fri tillgång än begränsad giva. Med begränsad giva måste man antingen fodra manuellt dagligen i ränna eller ha en foderautomat som går att reglera typ Advantage Feeders, som säljs av HKScan.

Lammtillväxt på bete med kraftfodertillskott på 2-3 hg per dag

Små kraftfodergivor på 2-3 hg/dag fungerar bra i lammkammare och för att lära lammerna äta kraftfoder ex. innan avvänjning. Däremot är det för små mängder för att hålla uppe lammens tillväxt även under besvärliga delar av betessäsongen. Vid betesbrist eller vid kvalitetsproblem, som när beteskvaliteten faller kraftigt vid dagstemperaturerna som långvarigt går över 22-23 grader, så är det viktigt att snabbt öka givan till 5 hg/dag eller fri tillgång, beroende på betestillgång, så att lammens tillväxt inte bromsar in.

Extra kraftfodertillskott i samband med avvänjning på bete

Tackans mjölkproduktion vid avvänjning motsvarar normalt cirka 2,5 hg kraftfoder/dag. För att ge lammerna en lugnare period efter avvänjningen är det därför bra med en extra tilldelning på 2,5 hg per dag under 10-14 dagar. Avvänjningen blir ändå en stor förändring för lammerna. De ska öka beteskonsumtionen med 30-40 % och de skall klara sig utan tackan. Som alltid vid avvänjning är det viktigt att lammerna går i samma grupp och på samma ställe, före och efter avvänjning. Lammerna är nästan lika socialt bundna till sina syskon och andra lamm i gruppen som de är till tackan. Skapa en så trygg och stressfri som möjligt för lammerna, det tjänar du på.

Rätt tidpunkt för kraftfodertillskott

I praktisk lammproduktion är det oerhört sällan som unga lamm, under 9 månader, kan öka sin tillväxttakt. Detta oavsett utfodringsnivå. Växer de med 200 g/dag den ena månaden så kan de bara växa med 200 gram/dag nästa månad. Har tillväxten stannat under en månad så stannar den nästa månad med. Det här beror på att tillväxten hos de unga lammerna sker på ett förutbestämt sätt. Både inre och yttre organ, muskler och leder ska växa i takt. Käke, ögon, klövar, könsorgan, mun, tarmar etc. etc. allt måste utvecklas i fas med varandra. Därför är målet med all utfodring att hålla en jämn stadig tillväxttakt. **Kraftfodertillskott på bete måste påbörjas innan lammens tillväxt börjar dala.** När lammens tillväxt börjar stanna av är det egentligen redan för sent.

Tips och fördelar med tillskottsutfodring på bete

*Väg lammerna regelbundet under uppfödningen för att kontrollera att djuren mår bra och växer. Om tillväxten stannar upp är det läge att felsöka och sätta in åtgärder innan djuren har tagit för mycket skada.

*Lammens tillväxt stabiliseras och tillväxten ökar med tillskottsutfodring.

*Slaktutbyte och klassning påverkas positivt.

*När tillväxtkurvan blir stabilare och kan du hålla din leveransplan till slakteriet och du får en kortare uppfödningstid. Du kommer sannolikt väga djuren färre gånger förutom färre tillsyns och

skötseldagar.

*Med tillskottsutfodring kommer lammen iväg till slakt tidigare. Beteslamm som går sent till slakt i september -oktober har minst 10-20% lägre slaktintäkt jämfört med slakt i juli-augusti.

*En kortare uppfödningstid sparar arbete och minskar djurens resursförbrukning vilket är ekonomiskt fördelaktigt samt klimatsmart!

*Tillskottsutfodring hjälper till att säkra att skinnen blir av god kvalitet. Vid en tidig slakt är det fördel att skinnen bereds och kommer snabbare tillbaka på säsongen och berederierna får jämnare belastning.

Enkel beräkning

Exempel på lammgrupper med resp utan tillskott av kraftfoder. Slutgödning 10-15 kg levande vikt. Avvänjning i början av augusti månad.

	Antal uppfödningdagar	Åtgång kraftfoder	Kraftfoderkostnad per lamm	Slakt vecka 35/36*	Slaktvecka 41/42*
Tillskott 0,5 kg	35-50	10-25 kg	30-75 kr	20 kg R+ 1050 kr/lamm- kraftfoder= 995 kr/lamm	-
Enbart bete	57-86	-	-		18,5 kg; R- 810 kr/lamm

Netto per lamm vid tillskottsutfodring: **185 kr/lamm**

Antal lamm	0-10	11-30	31-60	61-100	101-200	201-400
Med ovan beräkning, dvs 185 kr/lamm	1 850 kr	3 900 kr	9 450 kr	14 000 kr	26 000 kr	55 000 kr

Fakta: Gunnar Danielsson

Layout och bidrag text och kalkyler: Elisabeth Svensson

** pris notering säsong 2020